

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه پیام نور

دانشکده هنر و رسانه

مرکز تهران شرق

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته پژوهش هنر

گروه هنر

بررسی و معرفی هنر تصویرنگاری بر روی کمربندهای اورارتو

آتنا مشهدبان

استاد راهنما:

دکتر فرشید ایروانی قدیم - دکتر الیاس صفاران

استاد مشاور: دکتر مرتضی حصارى

بهمن 1391

شماره:
 تاریخ:
 پیوست:

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم آتنا مشهدیان
 دانشجوی رشته پژوهش هنر به شماره دانشجویی: ۸۹۰۰۶۲۱۰۹

تحت عنوان:

پژوهش هنر تصویری نگاری بر روی کمربندهای اورارتو

جلسه دفاع با حضور داوران نامبرده ذیل در روز چهارشنبه مورخ: ۹۱/۱۱/۲۸ ساعت ۹-۸ در محل تهران شرق برگزار شد و پس از بررسی پایان نامه مذکور با نمره به عدد ۱۸...
 به حروف ... و با درجه ارزشیابی ... مورد قبول واقع شد نشد

ردیف	هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه / موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما	فوشید ایزوانی قدیم	استاد	خراسان	
۲	استاد راهنمای همکار	الیاس صفاران	استاد	پيام نور	
۳	استاد مشاور	موتضی حصارى	استاد	خراسان	
۴	استاد داور	متصور زاده	استاد	خراسان	
۵	نماینده علمی گروه / نماینده تحصیلات تکمیلی	لیتکوهی	استاد	پيام نور	

تهران : خیابان کریمخان
 زاهد، تهران استاد بجات
 امبی، خیابان شهید نلاج
 پور، بلاک ۲۷ مرکز
 تهران شرق
 تلفن: ۸۸۱۱۳۴۷۵
 دورنگار: ۸۸۹۶۸۸۴
 Tshargh.Tpnu.ac.ir
 Tshargh@tpnu.ac.ir

اینجانب آتنا مشهدیان دانشجوی ورودی سال 1389 مقطع کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر گواهی می نمایم چنان در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته ام با نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم منبع و مأخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می دانم و جوابگوی آن خواهم بود.

اینجانب آتنا مشهدیان دانشجوی ورودی سال 1389 مقطع کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر گواهی می نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوع آوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می باشد.

بهمن 1391

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به پاس زحمات بی دریغشان

تشکر و قدر دانی

در اینجا از جناب آقای دکتر فرشید ابروانی قدیم تشکر و قدردانی می کنم که زحمات زیادی را در این راه متحمل شده اند و راهنمایی و کمک ایشان راهگشای اینجانب در تدوین این پایان نامه بوده است. و همچنین از آقای دکتر مرتضی حصاری که به عنوان مشاور من، کمک های لازم را دریغ نداشته اند کمال تشکر را دارم.

در انتها از پدر و مادر عزیزم که همواره حامی و تکیه گاه من در این امر و در تمام طول زندگی بوده اند قدردانی می کنم و دستان پر مهرشان را به پاس محبت های عاشقانه شان می بوسم.

چکیده:

در این پایان نامه به بررسی و معرفی تصویر نگاره هایی که بر روی کمربندهای مفرغی اورارتو که از قرن 6-9 قبل از میلاد در شرق آناتولی، قفقاز جنوبی و شمال غربی ایران یک امپراطوری مقتدر را تشکیل داده بودند، پرداخته شده است. در ابتدا تکنیک ساخت و تکنیک تزیین این کمربند های مفرغی مورد بررسی قرار گرفته است و سپس به گروه بندی کمربند ها بر اساس صحنه هایی که بر روی آنها ایجاد شده اند، پرداخته شده است. انواع صحنه ها، فیگورها و موتیف های شناسایی شده و بکار رفته بر روی این کمربندها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. میزان تاثیر و تاثیر نقشمایه ها از فرهنگ های همجوار و کشور های همسایه نیز در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به این مسئله که تحقیق های انجام گرفته در زمینه هنر اورارتو بسیار اندک می باشد، هدف از این پژوهش شناسایی و معرفی هنر اورارتو و به طور اخص کمربند های مفرغی این تمدن می باشد. فصل های پایان نامه شامل:

فصل اول: کلیات

فصل دوم: تکنیک ساخت و تکنیک تزیین

فصل سوم: گونه شناسی (تیپولوژی) از لحاظ صحنه ها

فصل چهارم: صحنه های به کار رفته بر روی کمربند های مفرغی اورارتو

فصل پنجم: فیگورهای به کار رفته بر روی کمربند های مفرغی اورارتو

فصل ششم: موتیف های به کار رفته بر روی کمربند های مفرغی اورارتو

فصل هفتم: تاثیر و تاثیر

واژگان کلیدی: اورارتو، کمر بند، تصویر نگاری

فهرست مطالب

.....

عنوان	شماره صفحه
فهرست مطالب	ح
فهرست کاتالوگ ها.....	ن
مقدمه.....	1

فصل اول: کلیات

1-1 بیان مسئله.....	4
2-1 سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....	5
3-1 فرضیه های تحقیق.....	5
4-1 هدف تحقیق.....	6
5-1 قلمرو تحقیق	6
5-1 جامعه آماری و روش نمونه.....	6

فصل دوم: تاریخچه، تکنیک ساخت و تکنیک تزیین

1-2 تاریخچه.....	8
2-2 تکنیک ساخت.....	9

- 10.....1-2-2 تکنیک چکش کاری
- 10.....3-2 تکنیک تزیین
- 10.....1-3-2 چکش کاری از عقب، قلم زنی از جلو
- 20.....2-3-2 قلم زنی از جلو
- 22.....3-3-2 استامپ
- 28.....4-3-2 خطی
- 30.....5-3-2 افزوده

فصل سوم: گونه شناسی (تیپولوژی) از لحاظ صحنه ها

- 33.....1-3 گروه اول
- 34.....2-3 گروه دوم
- 36.....3-3 گروه سوم
- 38.....4-3 گروه چهارم
- 40.....5-3 گروه پنجم
- 42.....6-3 گروه ششم
- 43.....7-3 گروه هفتم
- 44.....8-3 گروه هشتم
- 45.....9-3 گروه نهم

46.....10-3 گروه دهم.....

47.....11-3 گروه یازدهم.....

فصل چهارم: انواع صحنه ها

51.....1-4 صحنه ها یی که خدایان در آن حضور دارند.....

52.....1-1-4 صحنه هایی که خدایان بر روی حیوانات مقدس ایستاده اند.....

52.....1-1-1-4 خدایان در حالت شکار.....

53.....2-1-1-4 خدایان در حالت جنگ.....

54.....3-2-1-4 خدایان در حالت سلام.....

55.....2-1-4 صحنه هایی که خدایان درون دیسک خورشید بالدار قرار گرفته اند.....

56.....3-1-4 صحنه های ضیافتی که برای خدایان ترتیب داده می شود.....

58.....2-4 صحنه های جنگ.....

60.....3-4 صحنه های شکار.....

64.....4-4 صحنه های اجرای مراسم آئینی.....

65.....5-4 صحنه هایی که بناهای معماری در آن دیده می شود.....

فصل پنجم: انواع فیگور ها

67.....1-5 فیگور انسان.....

67.....1-1-5 فیگور خدایان.....

69.....1-1-1-5 خدای هالدی.....

- 73..... 2-1-1-6 خدای شیوینی
- 75..... 3-1-1-5 خدای نالاینی
- 75..... 2-1-5 فیگور انسان معمولی
- 76..... 1-2-1-5 مرد
- 82 2-2-1-5 فیگور زن
- 85..... 2-5 فیگور های حیوانات
- 85..... 1-2-5 حیوانات معمولی
- 85..... 1-1-2-5 گاو
- 88..... 2-1-2-5 شیر
- 95..... 3-1-2-5 اسب
- 101..... 4-1-2-5 بز
- 104..... 2-2-5 موجودات اسطوره ای
- 104..... 1-2-2-5 اسفنکس
- 106..... 2-2-2-5 گریفون
- 107..... 3-2-2-5 پگاسوس
- 108..... 4-2-2-5 سیرن
- 109..... 5-2-2-5 بز بالدار

110.....3-5 فیگور ریشه داران.....

110.....1-3-5 گل.....

113.....2-3-5 درخت مقدس (درخت زندگی).....

فصل ششم: موتیفها

118.....1-6 دیسک خورشید بالدار

120.....2-6 هاله ی نورخورشید

120.....3-6 هلال ماه

121.....4-6 نان

فصل هفتم: تاثیر و تاثر

123.....تاثیر و تاثر

131.....نتیجه گیری

147.....کاتالوگ ها

262.....منابع

267..... Abstract

فهرست کاتالوگ ها

شماره صفحه	عنوان
148.....	کاتالوگ شماره 1 (طرح شماره 1): Kellner , 1991, 75
150.....	کاتالوگ شماره 2 (طرح شماره 2): Kellner, 1991, 49
152.....	کاتالوگ شماره 3 (طرح شماره 3): Kellner, 1991, 70
154.....	کاتالوگ شماره 4 (طرح شماره 4): Kellner, 1991,19
156.....	کاتالوگ شماره 5 (طرح شماره 5): Kellner , 1991,69
158.....	کاتالوگ شماره 6 (طرح شماره 6): Kellner, 1991,2
160.....	کاتالوگ شماره 7 (طرح شماره 7 / تصویر شماره 1): Kellner, 1991,65
162.....	کاتالوگ شماره 8 (طرح شماره 8): Kellner, 1991,28-29
164.....	کاتالوگ شماره 9 (طرح شماره 9): Kellner, 1991,43
166.....	کاتالوگ شماره 10 (طرح شماره 10): Kellner, 1991,6-7
168.....	کاتالوگ شماره 11 (طرح شماره 11): Kellner, 1991,6
170.....	کاتالوگ شماره 12 (طرح شماره 12): Merhav, 1991,149
172.....	کاتالوگ شماره 13 (طرح شماره 13): Szaniszló Bérczi,2004:21
173.....	کاتالوگ شماره 14 (طرح شماره 14): Kellner, 1991,34
175.....	کاتالوگ شماره 15 (طرح شماره 15): Kellner,1991,12

- 177.....Frankel, 1979 ,fig. 19 : (طرح شماره 16 /تصویر شماره 2):
- 179.....Tasyurek, 1975,8 : (طرح شماره 17):
- 181.....Kellner, 1991,46-47 : (طرح شماره 18):
- 183.....Kellner, 1991, 34-35 : (طرح شماره 19):
- 185..... Merhav, 1991,149 : (طرح شماره 20) :
- 187..... Szaniszló Bérczi,2004:22: (طرح شماره 21):
- 189.....Kellner,1991:no. 117 : (طرح شماره 22):
- 191.....Kellner, 1991:55 : (طرح شماره 23):
- 193.....Muscarella, 1981: no 151 : (طرح شماره 24):
- 195.....Belli and kellner, 1986: fig. 2 : (طرح شماره 25):
- 197.....Kellner,1991, 1 : (طرح شماره 26 /تصویر شماره 3):
- 199.....Kellner, 1991, 69 : (طرح شماره 27):
- 201..... Kellner, 1991,103 : (طرح شماره 28):
- 203.....Kellner,1991, 1 : (طرح شماره 29):
- 205.....Kellner, 1991,12 : (طرح شماره 30):
- 207.....Kellner, 1991, 50 : (طرح شماره 31):
- 209.....Belli and Kellner, 1986, fig.1 : (طرح شماره 32):
- 211.....Kellner ,1991, no.282 : (طرح شماره 33):

- 212.....Eichler,1984:18:(طرح شماره 34/تصویر شماره 4):
- 214.....Cavusoglu , 2002 ,52:(طرح شماره 35):
- 216.....Cavusoglu, 2002 ,66:(طرح شماره 36):
- 218.....Kellner ,1991, no.186 : (طرح شماره ی 37 /تصویر شماره 5):
- 220.....Merhav , 1991,149:(طرح شماره 38 /تصویر شماره 6):
- 223.....Merhav : 1991,149:(طرح شماره 39 /تصویر شماره 7):
- 225.....Merhav , 1991 , 152:(طرح شماره 40 /تصویر شماره 8):
- 227..... TASYUREK ,1977 : 18 -19:(تصویر شماره 9):
- 229..... TASYUREK ,1977 , 18 -19:(تصویر شماره 10):
- 231.....TASYUREK ,1977 , 18:(تصویر شماره 11):
- 233.....TASYUREK ,1977 , 19:(تصویر شماره 12):
- 235.....Kellner , 1991 :no. 13:(تصویر شماره 13):
- 237.....Kellner , 1991 : 146:(تصویر شماره 14):
- 239.....Kellner , 1991 : 148:(تصویر شماره 15):
- 241..... Kellner , 1991 : 149:(تصویر شماره 16):
- 243.....Kellner , 1991 : 150:(تصویر شماره 17):
- 245..... Kellner , 1991 : 157:(تصویر شماره 18):
- 247..... Kellner , 1991 : 159:(تصویر شماره 19):

- 249..... Kellner , 1991 : 160 : (تصویر شماره 20)
کاتالوگ شماره 52
- 251..... Kellner , 1991 : 161 : (تصویر شماره 21)
کاتالوگ شماره 53
- 253..... Kellner , 1991 : 146 : (تصویر شماره 22)
کاتالوگ شماره 54
- 255..... Kellner , 1991 : 149 : (تصویر شماره 23)
کاتالوگ شماره 55
- 257..... Kellner , 1991 : 159 : (تصویر شماره 24)
کاتالوگ شماره 56
- 259..... Tasyurek, 1977:16 : (تصویر شماره 25)
کاتالوگ شماره 57

مقدمه

در مورد پیشینه ی اورارتو چنین گفته می شود که از قرن نهم قبل از میلاد از اقوام هوری جدا شده اند. اقوام اورارتو با مرکزیت قرار دادن در یاچه ی وان و تشکیل پادشاهی در اطراف آن ایجاد گردیده است و در سال ها و دوره های بعد بر وسعت امپراطوری آن افزوده شده است. از جمله مناطقی که در همان سال های اولیه به قلمرو این سرزمین اضافه شده است، شمال غرب ایران می باشد. اورارتویان پس از درگیری های فراوان که با اقوام مانایی در قسمت جنوب دریاچه ی وان داشته اند، این منطقه از ایران را از آن خود کردند. در دوره های بعد قسمتی از گرجستان، جمهوری آذربایجان و قسمتی از ارمنستان به حوزه ی خاک این منطقه افزوده شده اند.

از جمله آثار هنری که در این منطقه یافت شده است، هنر مفرغ سازی است که بیشتر در ادوات جنگی و دفاعی آنها نمود می یابد. این ابزار شامل سپر، اسلحه، کمر بند و سینه بند می باشد که به منظور تزئین بر روی این ابزار، کتیبه ها و نقوشی بکار برده شده اند. شناسایی و بررسی این نقوش بر روی کمر بند های مفرغی تمدن اورارتو موضوع این پژوهش را تشکیل می دهد.

پژوهش حاضر تلاشی است بر روی تصویر نگاره های کمر بند های مفرغی تمدن اورارتو که در حفاری ها و کاوش های انجام پذیرفته توسط باستان شناسان در حوزه فرهنگ اورارتو به دست آمده اند. بررسی های انجام شده شامل تکنیک ساخت و تزئین کمر بندها و شناسایی انواع صحنه ها، فیگور ها و موتیف هایی است که بر روی کمر بند های مفرغی نقش بسته است. با توجه به این موضوع که تحقیق های انجام شده در این راستا بسیار اندک می باشد، امید که این پژوهش روزنه ای باشد هر

چند کوچک به روی نا دانسته ها و گامی باشد هر چند کوچک در مسیر معرفی و بررسی قسمتی از

هنر اورارتو.

فصل اول

کلیات